

Petre Ispirescu - Praslea cel Voinic si Merele de Aur

Frumusetea acestui basm - unul dintre cele mai caracteristice pentru eposul folcloric romanesc - consta in vitejia, curajul, inteligenta si modestia eroului principal pe care povestitorul anonim, fixat in scris de Ispirescu, ni-l propune ca model. Ca in toate basmele romanesti, dupa o serie intreaga de peripetii extraordinare, binele triumfa asupra raului: zmeii sunt invinsi in lupta si ucisi, fetele captive sunt eliberate, necredinta celor doi frati mai mari este data in vileag, si Praslea, victorios din cele mai grele incercari, se insoteste cu fata cea mai mica, povestea sfarsindu-se cu traditionala nunta.

Aceasta schema "ideologico-estetica" ramane aproape generala, in toate basmele, usoarele abateri venind doar sa confirme regula. In fond, ea reflecta vitalitatea, optimismul, spiritul de dreptate si de incredere in triumful omului modest, dar harnic la fapta, caracteristici morale ale poporului luat in totalitatea lui. Nu trebuie trasa de aici concluzia ca omului din popor i-ar lipsi cumva aptitudinile critice, ascutimea observatiei si chiar un, dram de necesar scepticism si neincredere, in a constata ca practica vietii de toate zilele ofera stari de lucruri cu totul dimpotriva. O serie intreaga de anecdote, snoave si proverbe, cum ar fi: "Boii ara si caii mananca", "Dreptatea umbla totdeauna cu capul spart" etc. confirma din plin aceasta constatare.

Insa basmul, prin insasi structura lui, vizeaza b anumita idealitate si propune, prin eroul lui central, ca si prin desfasurarea faptelor un model etic. De aceea, esteticeste, aceasta specie folclorica se realizeaza intotdeauna sau aproape intotdeauna prin intermediul fantasticului si in cadrul unor scheme narative prestabilite, devenite oarecum "clasice". Cand si cum au fost posibile asemenea intamplari? Raspunsul, conventional desigur, este acceptat unanim: "Pe vremea cand se potcoveau puricii cu nouazeci si noua ocale de fier", "Odata, ca niciodata" si asa mai departe.

In Praslea cel voinic si merele de aur elementul fantastic abunda. In gradina palatului imparatesc se afla un pom ale carui roade nu pot fi pazite decat cu foarte mare greutate, numai de catre un ins dotat cu mult curaj si inteligenta; furii, care sunt niste zmei de pe taramul celalalt, au puteri supranaturale, in stare sa arunce buzduganul cale de mai multe conace; Praslea ii intrece in virtute, nu mai putin supranaturala, dar beneficiaza in plus de inteligenta si de simpatia celorlalti protagonisti; pe taramul celalalt, unde zmeii tineau pe cele trei fete "in castele de arama, de argint si, respectiv, de aur -", mai exista un Balaur si o Zgripturoiaca, un Vultur urias care il ajuta pe Praslea, parasit de fratii tradatori, sa poata tesii la lumina soarelui; in fine, miraculoase sunt merele celor trei fete, cel de aur indeosebi, ajutand pe erou sa confectioneze anume obiecte de orfevrarie iesite din comun, necesare stabilirii propriei identitati in fata curtii imparatesti etc.

Desfasurarea epica se bazeaza pe cunoscuta in basmul romanesc formula ternara: feciorii imparatului sunt trei, zmeii de pe taramul celalalt si fetele rapite asijderea. In acest ritm, in trei timpi s-ar zice, se realizeaza si gradatia diferitelor actiuni. De pilda, zmeul intai, de la palatul de arama, isi anunta sosirea acasa prin aruncarea buzduganului cale de un conac, cel de al doilea, de la palatul de argint, cale de doua, iar cel de la palatul de aur, zmeul al treilea, cale de trei conace.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Luptandu-se cu ei in tranta dreapta, inainte de a le taia capetele, Praslea il ingroapa pe primul pana la glezne, pe al doilea pana la brau si pe ultimul pana la gat. Fireste, asa cum legile eposului dintotdeauna o cer, ultima lupta este povestita cu mai mult lux de amanunte. Nu insa in sensul descriptivului, pentru care povestitorii populari nu manifesta aptitudini, ci mai curand in acela al epicului pur si chiar al dramaticului, altcum spus, in stil direct.

Iata intalnirea lui Praslea cu zmeul cel "mai mic", dar si cel mai puternic:

"- Cine este acela care a cutezat sa calce hotarele mele si sa intre in casa mea?

- Eu sunt, zise Praslea.

- Daca esti tu - ii raspunse zmeul -, am sa te pedepsesc amar pentru nesocotinta ta. Cum ai vrut, venit-ai; dar nu te vei mai duce cum vei voi

- Cu ajutorul lui Dumnezeu - ii raspunse Praslea - am eu ac si de cojocul tau" etc.

Exista si alte procedee specifice basmului si destinate a face, naratiunea cat mai trepidanta.

Bunaoara, in povestirea luptei lui Praslea cu cel de-al treilea zmeu asistam la metamorfoza eroilor in "doua focuri" (probabil un mod figurat de a sublinia ardenta luptei; procedeul il vom gasi reluat de Eminescu in Calin Nebunul), prilej cu care un corb care se rotea in jurul lor este invocat sa aduca seu. In mentalitatea populara seul, altcum zis grasimea, este semnul fortei, iar in cazul de fata - fiind vorba de focuri -, mijlocul de reanimare a arderii. Praslea are insa un avantaj asupra zmeului:

"Atunci se invoira sa se ia la lupta dreapta

si se luptara

si se luptara,

zi de vara

pana-n seara,

iar cand fu pe la nimiezi se facura amandoi doua focuri si asa se bateau; un corb insa le tot da ocol, croncanind. Vazandu-l, zmeul ii zise:

- Corbule, corbule! ia seu in unghiile tale si pune peste mine, ca-ti voi da starvul asta tie.

- Corbule, corbule! ii zise Praslea - daca vei pune peste mine seu -, eu iti voi da trei starvuri.

- Unde da Dumnezeu sa cada o asemenea tifla peste mine! Mi-as satura salasul intreg.

- Adevar graieste gura mea, ii raspunse Praslea.

Corbul, fara a mai intarzia, aduse in unghiile sale seu, puse peste viteazul Praslea si prinse mai multa putere."

Redeveniti "oameni" si, in toiul luptei, avand de asta data nevoie de apa, situatia se repeta prin rugamintea celor doi fata de fata de imparat care asista la intrecere. Fiecare dintre ei promite a se cununa cu ea; in plus, Praslea ii promite sa o scoata pe taramul nostru, chip popular de a respinge lumea tenebrelor:

"Catre seara, zise zmeul catre fata de imparat, care privea la dansii cum se lupta, dupa ce se facusera iara oameni:

- Frumusica mea, da-mi nitica apa sa ma racoresc.

- Frumusica mea - ii zise Praslea -, da-mi mie apa, si-ti fagaduiesc sa te duc pe taramul nostru, si acolo sa ne cununam si-ti fagaduiesc sa ne cununam chiar maine.

- Sa-ti auda Dumnezeu vorba, voinice, si sa-ti implineasca gandul, ii raspunse ea.

Fata de imparat dete apa lui Praslea de bau si prinse mai multa putere..."

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Alt procedeu de animare a naratiunii il intalnim atunci cand, terminand painea si carnea cu care alimenta necontenit pe Zgripturoaica ce-l aducea de pe taramul celalalt, Praslea isi taie o bucata din propria-i pulpa. Ajunsi sus insa - taramul luminii, al nostru, se afla totdeauna sus, miraculoasa pasare restituie eroului halca de carne, drept recunostinta ca acesta ii salvase puii din gura balaurului:

"Dupa ce ajunsera deasupra si vazu ca Praslea nu putea sa umble, ii zise Zgripturoaica:

- Daca nu era binele ce mi-ai facut si rugaciunea puilor mei, mai ca te mancam. Eu am simtit ca carnea care mi-ai dat in urma era mai dulce decat cea de mai inainte si n-am inghitit-o; rau ai facut de mi-ai dat-o. Apoi o dete afara dintr-insa, i-o puse la loc, o unse cu scuipat de-al sau si se lipi."

Ca in toate basmele, sunt prezente si aici formulele consacrate, de inceput si de sfarsit ale naratiunii. Ele sunt destinate a face vie prezenta povestitorului insusi, caracterul de oralitate al spunerii. Se intelege, neavand la dispozitie mijloacele folcloristilor moderni, banda de magnetofon, de pilda, Petre Ispirescu povesteste basmul oarecum din memorie, silindu-se a fi cat mai fidel originalului. Inceputul nu poate fi decat cel obisnuit, desi de asta data nu excesiv de incarcat, fara cunoscuta invocare a puricilor potcoviti cu nouazeci si noua de ocale de fier sau a muntilor care se bat in capete:

"A fost odata ca niciodata. Era odata un imparat puternic si mare si avea pe langa palaturile sale o gradina frumoasa, bogata de flori si mestesugita, nevoie mare!"

Tot atat de cursiva este si formula de incheiere, cu aducerea totusi intr-un prim-plan mai apropiat a persoanei povestitorului:

"Trecui si eu pe acolo si statui de ma veselii la nunta, de unde luai o bucata de batoc*, si-un picior de iepure schiop, si incalecai p-o sa si v-o spusei dumneavoastra asa."

Prezenta povestitorului se face uneori simtita direct, mai ales

Nota:

*batoc - forma regionala a substantivului batog, "spinare de peste, de morun sau de nisetru, sarata si afumata".

atunci cand se cere marcat un interval de timp. Zgripturoaica intreaba de omul care omorase balaurul, iar puii, de teama de a nu-l manca, ii spun ca Praslea apucase pe-aici incolo, cand la rasarit, cand la apus. Uriasa pasare cauta peste tot si, spre a arata viteza ei de zbor, povestitorul se exprima asa: "Âzi intr-o bucata de vreme,, ca de cand incepui sa va povestesc, strabatu cele patru parti ale taramului de jos si se intoarse in desert".

Dupa cum se stie, Creanga este acela care, povestind basme, pune in naratiune amprenta personalitatii sale cu atata putere incat in cazul lui nu se mai poate spune ca avem de-a face cu niste texte culese, ci cu creatii personale. La Creanga e prezenta mereu tendinta de a infatisa

personajele de basm cu trasaturi ale oamenilor obisnuiti din viata de toate zilele a satului romanesc, fie punandu-le sa vorbeasca, fie comentandu-le insusi comportamentul, in asa fel incat Soacra cu trei nurori, Capra cu trei iezi, Punguta cu doi bani si aproape toate celelalte povesti ale sale pot fi considerate, din anume unghi, drept niste nuvele in care oamenii din Humulesti ori de prin imprejurimi au luat, pentru circumstanta, infatisari fantastice. Petre Ispirescu este mult mai putin personal.

Se cuvine totusi sa remarcam cateva gesturi epice si mai ales cateva calificative, in legatura cu comportarea personajelor ori cu caracterizarea unor situatii, care ii apartin, desi ele sunt exprimate - semn al evitarii abile a stridentelor - in limbaj curat popular. Astfel, imparatul, dupa neizbanda unuia dintre feciori, este nevoit sa astepte "de sila-de mila" inca un an pentru ca urmatorul sa-si poata incerca norocul: Despre unul dintre zmei aflam ca este "nabadaios si se face leu-paraleu". Cei doi frati mai mari "ii poarta sambetele" lui Praslea, dar pana la urma tot ei "o sfeclira" etc. Prin urmare exista si la Ispirescu un inceput de schitare caracterologica prin notarea comportamentului personajelor, fapt ce contribuie la conturarea unei individualitati scriitoricesti. La aceasta pot fi adaugate si unele muntenisme specifice, cum ar fi expresia: "Fugi d-aci, nesocotitule", "s-a prapadit" (= a murit), mai ales frecventa perfectului simplu, de altminteri cu totul indicat pentru dinamizarea actiunii: lua, fu, dete, unse, sfeclira etc. Cu toate acestea, elementul dialectal ramane neinsemnat, redus la functia lui de localizare in spatiul muntenesc al basmului in chestiune. In comparatie cu limba vorbita in mod obisnuit, limba folclorului are un caracter mai general, mai apropiat de acela al limbii literare propriu-zise.

Aceasta pentru ca temele folclorice, cu deosebire cele de basm, au o arie larga de circulatie, cuprinzand intreg teritoriul locuit de romani. in sfarsit, Ispirescu este contemporan cu marii clasici si, fara indoiala, tendinta lui a fost ca, pastrand intregul farmec al vorbirii populate, sa nu se abata prea mult de la normele limbii literate, lucru intru totul indicat, mai cu seama in cazul povestii lui Praslea cea voinic si merele de aur, una dintre piesele cele mai caracteristice ale eposului nostru feeric.